

УДК 340.111.5=>347.2/3

С. Г. ГОРДІЄНКО

Сергій Георгійович Гордієнко, доктор юридичних наук, доцент Київського університету права НАН України

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО І ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ

На нашу думку, одним із основних питань формування галузі інформаційного права в Україні, як інтегративної характеристики якості суспільного розвитку, є визначення значення у його структурі, чи співвідношення з ним права інтелектуальної власності.

Останнє сприятиме ефективній систематизації законодавства держави з усього комплексу питань стосовно інформаційного права та інформаційної безпеки в цілому і ефективного забезпечення адекватного захисту інтелектуальної власності України зокрема (найбільш ефективним шляхом є його кодифікація).

Аналіз останніх публікацій та реального стану практичної діяльності за даним напрямом явно демонструє, що зазначена науково-прикладна проблема є невирішеною навіть у першому наближенні. Останнє реально свідчить про її надто високу складність і необхідність реалізації.

На переконання автора, це можливо зробити лише за використання потенціалу системного методу – основи системо-мислєдїяльнїсної умови, синергетики та структурно-функціонального аналізу і ряду інших – із більше ніж сімдесяти методологічних платформ¹.

Загальною метою даної роботи є спроба визначення та впорядкування понятійно-категоріального апарату, який застосовується в інформаційному праві та праві інтелектуальної власності, що сприятиме визначенню основних шляхів вирішення зазначеної у назві статті проблеми.

Нами, апріорі, вважається, що забезпечення безпеки інформації та її складової – інтелектуальної власності в Україні є найважливішим завданням сьогодення, про що свідчать останні нормативно-правові акти Верховної Ради, Президента та Кабінету Міністрів України.

Вимоги таких норм підтверджують наше переконання у тому, що на рівні державного керівництва є розуміння високої вартості матеріальних благ в епоху ноосфери. Однак інформація взагалі та інформація, що становить основу об'єктів інтелектуальної власності, є надзвичайно цінною нематеріальною субстанцією, яка практично ніколи не вноситься до загальної вартості підприємств.

Очевидно, умисне невключення останньої до балансової вартості підприємств упродовж тривалого часу сприяло активізації протиправних посягань на такі специфічні ринкові об'єкти.

На підставі викладеного вище ефективність та системність протидії зазначеній протиправній діяльності може бути адекватною лише у випадку:

– змістовного, а не формального визначення понять «інформація», «знання», «інтелектуальна власність» та їх похідних;

– впорядкування (кодифікації) норм, які регулюють їх застосування.

Останні тези є підставою того, що в сучасних умовах набуло необхідності визначення таких понять. Це можливо лише за використання потужного методологічного потенціалу праць М. Карабанова, В. Кузнецова, Є. Войшви́лла, Е. Ільєнкова, А. Хамідова, А. Автономова² та інших, а також однопорядкового розуміння природи інформації та інтелекту, який її сприймає, обробляє і в подальшому створює новий інформаційний продукт – його інтелектуальну власність.

Змістовно наповнене їх розуміння має стати підґрунтям визначення завдань державних органів та недержавних установ України у кодифікації інформаційного права і забезпеченні захисту інформаційних продуктів як з вільним доступом, так і таких, що мають різні грифи обмеження у доступі.

Не претендуючи на істинність і абсолютність визначень, що будуть запропоновані нижче, автор сподівається на порозуміння колег і їх конструктивні пропозиції стосовно визначення та удосконалення останніх.

У роботі ми дотримуємося наступного порядку викладення матеріалу: спочатку надамо визначення поняття «власність», надалі – інтелектуальної власності, права, права власності, права власності на інтелектуальний продукт, права інтелектуальної власності, інформації та знання.

Власність – це будь-яка матеріальна чи нематеріальна субстанція, яка належить юридичній або фізичній особі.

При визначенні *інтелектуальної власності* використовують такі категорії та поняття, як «розум», «винахід», «творчість», «наукова й науково-технічна діяльність», «мислення», «розумова діяльність», «нові знання», «використання нових знань», «здатність до мислення», «раціонального пізнання», «розумова діяльність», «раціональне пізнання», «духовність», «здатність до мислення та розуміння», «свідомість», «виключні права», «юридичний термін», «продукт розумової праці, що охороняється законом», «пошукова діяльність людини, результатом якої є щось якісно нове», «цілеспрямована пошукова діяльність людини», «наукове», «нове досягнення», «нове технічне вирішення завдання», «результат науково-дослідної й (або) дослідно-конструкторської розробки», «інтелектуальний продукт» тощо.

Викладене дає підстави стверджувати, що поняття «інтелектуальна власність» набагато складніше за «власність» хоча б тому, що в нього структурно входить така нематеріальна категорія, як інтелект, тобто розум. А визначень останніх існує величезна кількість і, як правило, визначення одного поняття наводиться через інше, тобто виникає коло, а це – порушення правил визначення понять.

При цьому доцільно вважати, що головним для розуміння інтелектуальної діяльності є факт створення нових знань. Правда, ці знання можуть використовуватися як на благо, так і на шкоду людству.

Отже, *інтелектуальна власність* – це матеріалізовані або нематеріальні нові знання, які належать юридичній чи фізичній особі.

Поділяючи точку зору В. В. Копейчикова на визначення права як найбільш адаптованого до вимог, що пред'являються до визначень, пропонуємо трактування *права* як системи норм, а не сукупності (правил поведінки), які встановлені державою, мають офіційний формально визначений характер, є загальнообов'язковими для всього населення, посадових осіб і держави, охороняються державою від порушень, виражають волю панівного класу, юридичні права й обов'язки учасників правовідносин і направлені на регулювання й охорону найбільш важливих суспільних відносин та соціальних цінностей.

Зазначимо, що практично всі розглянуті під час роботи над статтею визначення права власності є формальними, а часто і «пустими». Ми пропонуємо власне, на нашу думку, змістовно наповнене визначення *права власності* як системи правових норм, що закріплюють, охороняють та регулюють суспільні відносини з належності й використання нематеріальної чи матеріалізованої субстанції фізичною або юридичною особою.

Виходячи з наведеного та власного розуміння термінів «власність», «інтелектуальна власність», *право інтелектуальної власності* – це система правових норм, що закріплюють, охороняють та регулюють суспільні відносини з належності й використання нематеріальних чи матеріалізованих знань, що належать юридичній або фізичній особі.

Досить важливим для розуміння авторської позиції є визначення та співвідношення понять «інформація» та «знання», які ми наводимо нижче.

Інформація – це відомості, отримані людиною в процесі діяльності з пізнання інформації. Це осмислені людиною відомості про навколишній світ і процеси, що відбуваються в ньому. Інформація існує незалежно від пізнання її людиною, і лише пізнана інформація стає відомостями.

Інформація має не тільки форму існування, але й якісні характеристики змісту, що дають можливість її класифікувати. Критерії класифікації інформації досить різноманітні. Її можна класифікувати як науково-технічну, газетну, інформацію засобів масової інформації (друк, радіо, телебачення, кіно), генетичну, нейтрально-оповідальну, ознайомчо-просвітницьку, рекомендаційну, командно-наказову тощо. Форми пізнання та подання інформації також досить різноманітні.

Наступне визначення *знання* – це перевірений практичною діяльністю людини результат пізнання відомостей про навколишній світ.

Таким чином, у своїх визначеннях (акцент робився на сутність явищ), ми маємо нагоду переконатися у важливості й необхідності встановлення змісту і значення кожного поняття в системі схожих за змістом, їх взаємозв'язку, взаємозалежності й взаємодії.

Отже, викладене вище, на наше переконання, дає обґрунтовані підстави до достатньо простого, але важливого висновку, що *спочатку просто існує інформація як певна характеристика матерії та енергії, а потім у результаті специфічної розумової людської діяльності з її пізнання з'являється певна кількість відомостей, котрі внаслідок діяльності з їх пізнання та класифікації перетворюються на нові знання, які можуть стати інтелектуальним продуктом і лише згодом перетворитися на інтелектуальну власність, сформувавши її право.*

Останнє, ми вважаємо можливим лише при закріпленні визначень, запропонованих нами понять, у нормативно-правових актах. Це сприятиме більш чіткому та обґрунтованому, а головне – більш конкретному й ефективному застосуванню норм при діяльності із забезпечення захисту інформаційних продуктів.

Таким чином, представлений матеріал дає автору підстави зазначити, що за суто прагматичного підходу до вирішення проблеми, яка диктується станом речей у інформаційній сфері, існують суто теоретичні можливості штучно відокремити інформаційні правовідносини від права інтелектуальної власності.

Однак це не приведе до спрощення процедури нормативно-правового регулювання цих відносин лише тому, що буде, знову ж таки штучно і дещо необґрунтовано, збільшено кількість норм з їх регулювання.

Адже теоретично і практично можливе створення інформаційного кодексу, модель якого давно існує, котрий автоматично не замінить 4 книги Цивільного Кодексу і не відмінить низку законів, які регулюють правовідносини в «суто» інформаційній сфері та право інтелектуальної власності.

На думку автора, вирішення зазначеної теоретико-прикладної проблеми, котра стосується всіх сфер діяльності держави (адже інформацією описується якісний стан і політичної, і економічної, і екологічної сфер діяльності держави), можливе лише за умови наявності політичної волі до її вирішення шляхом кодифікації різногалузевих норм права. Зазначене можливе лише за умови поєднання зусиль науковців і практиків різних державних і недержавних органів та установ.

¹ Гордієнко С. Г. Молодому науковцю коротко про необхідне. Науково-практичний посібник – К.: КНТ, 2007. – 92 с.

² Карбанов М. В. Проблемы развития социальных понятий. – М.: Наука, 1985. – 159 с.; Кузнецов В. Понятие и его структура. Методологический анализ. – К., 1997; Войцилло Е. К. Понятие как форма мышления: логико-гносеологический анализ. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 239 с.; Ильенков Э. В. Диалектика абстрактного и конкретного в научно-теоретическом мышлении. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 1997. – 464 с.; Хамидов А. Категории и культура. – Алма-Ата, 1992. – 311 с.; Автономов А. Правовая онтология политики. К построению системы категорий / Фонд развития парламентаризма в России. – М.: ООО Фирма «Инфограф», 1999. – 384 с. – 365–282 с. та ін.

Резюме

Гордієнко С. Г. Інформаційне право і право інтелектуальної власності: проблеми співвідношення.

Вирішення зазначеної теоретико-прикладної проблеми із визначення співвідношення норм інформаційного права та права інтелектуальної власності, які стосуються всіх сфер діяльності держави, можливе лише шляхом кодифікації норм вказаних галузей права.

Ключові слова: системний метод, поняття, категорія, інформація, знання, право, норма, власність, інтелектуальна власність.

Резюме

Gordienko S. G. Information law and law of intellectual property: problems of correlation.

Решение обозначенной теоретико-прикладной проблемы по соотношению норм информационного права и права интеллектуальной собственности, которые касаются всех сфер деятельности государства, возможно лишь путем кодификации норм указанных областей права.

Ключевые слова: системный метод, понятие, категория, информация, знание, право, норма, собственность, интеллектуальная собственность.

Summary

Gordienko S. Informative law and law of intellectual ownership: problems of correlation.

The decision of the marked problem is possible only on condition of codification of different branch norms of law on the basis of the offered determinations.

Key words: system method, notion, category, information, knowledge, right, norm, own, intellectual own.

Отримано 4.04.2014

УДК 347.77

У. Б. АНДРУСІВ

Уляна Богданівна Андрусів, кандидат юридичних наук, доцент Львівського державного університету внутрішніх справ

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

До сфери правового впливу права інтелектуальної власності належить діяльність, що здійснюють організації телерадіомовлення, потреба в охороні яких зумовлена значними фінансовими та організаційно-технічними затратами при створенні та розповсюдженні інформаційного контенту.

Виходячи з приписів ст. 1 Закону про авторське право, термін «організація мовлення» поширюється на дві категорії суб'єктів: організації ефірного та кабельного мовлення. На наше глибоке переконання, наведене положення варто доповнити організаціями, що мовлять у глобальній Мережі та інших видах телекомунікаційних мереж у випадку розповсюдження ними власного інформаційного продукту.

У ролі цих організацій можуть виступати юридичні особи, які мають офіційне місцезнаходження на території України та здійснюють трансляцію за допомогою передавачів, розташованих на території України.